

Anna Krišková

Opatrovateľstvo

Starostlivosť o klienta v rodinnom
prostredí a zariadeniach

Anna Krišková

Opatrovateľstvo

Starostlivosť o klienta v rodinnom
prostredí a zariadeniach

Upozornenie pre čitateľov a užívateľov tejto knihy

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto tlačenej či elektronickej knihy nesmie byť reprodukováná a šírená v papierovej, elektronickej či inej podobe bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa. Neoprávnené použitie tejto knihy bude trestne stíhané.

Automatizovaná analýza textov alebo dát v zmysle čl. 4 smernice 2019/790/EU a použitie tejto knihy na tréning AI sú bez súhlasu nositeľa autorských práv zakázané.

PhDr. Anna Krišková, PhD.

Opatrovateľstvo

Starostlivosť o klienta v rodinnom prostredí a zariadeniach

Vydala GRADA Slovakia s.r.o. pod značkou Grada

Moskovská 29, 811 08 Bratislava 1

www.grada.sk

Tel.: +421 2 556 451 89

ako svoju 260. publikáciu

Recenzia:

PhDr. Viera Kotásková

Mgr. Anna Kőszegiová

Mgr. Júlia Schlarmannová, MPH

Zodpovedná redaktorka Mgr. Barbora Králičková, PhD.

Jazyková redakcia Ivana Švajdlenková

Grafická úprava a sadzba SOFT DESIGN, s. r. o.

Obrázky a schémy dodala autorka

Fotografia na obálke iStock – Rawpixel

Vydanie 1., 2024

Počet strán 192

Tlač THB, a.s.

Copyright © GRADA Slovakia s.r.o., 2024

Cover design © Grada Publishing, a.s.

Cover Photo © iStock – Rawpixel

Názvy produktov, firiem a pod., ktoré sú použité v knihe, môžu byť ochrannými známkami alebo registrovanými ochrannými známkami príslušných majiteľov, čo nie je osobitným spôsobom vyznačené. Postupy a príklady uvádzané v tejto knihe, ako aj informácie o liekoch, ich formách, dávkovaní a aplikácii sú zostavené s najlepším vedomím autorov. Z ich praktického uplatnenia však pre autorov ani pre vydavateľstvo nevyplývajú žiadne právne následky.

ISBN 978-80-8090-826-3 (print)

ISBN 978-80-8090-827-0 (pdf)

ISBN 978-80-8090-828-7 (ePub)

Obsah

Na úvod	13
1. KAPITOLA • Opatrovateľstvo	13
1.1 Opatrovateľstvo – teória	14
1.2 Opatrovateľstvo – prax	14
1.2.1 Opatrovateľské potreby, úkony, činnosti	15
2. KAPITOLA • Opatrovateľstvo a vzťah k iným disciplínam	17
2.1 Ošetrovateľstvo, proces	17
2.1.1 Starostlivosť, opatrovanie – vymedzenie	18
2.1.2 Opatrovateľský proces	18
2.1.3 Základná štruktúra procesu	19
2.2 Opatrovateľstvo sa nezaobíde bez poznatkov iných vied	20
3. KAPITOLA • Opatrovateľstvo a práca	23
3.1 Vybrané charakteristiky	23
3.1.1 Práca s ľuďmi	23
3.1.2 Práca v tíme odborníkov viacerých povolání	24
3.2 Fyzická práca	24
3.3 Práca na spoločenskej prestíži povolania	27
3.3.1 Záujem ľudí o rozvoj Komory opatrovateliek Slovenska	27
4. KAPITOLA • Osoba	29
4.1 Osobnosť – opatrovateľ	29
4.2 Opatrovateľ – vzdelanie	30
4.2.1 Vzdelávanie	31
4.2.2 Ďalšie vzdelávanie	32
4.3 Osoba – klient	33
5. KAPITOLA • PROSTREDIE A PODMIENKY	35
5.1 Životné prostredie	35
5.2 Zariadenie pre seniorov – služby a prostredie	36
5.2.1 Niektoré požiadavky na prostredie zariadení sociálnych služieb	36
5.2.2 Prirodzené rodinné prostredie klienta	37
5.2.3 Opatrovanie a stavebné usporiadanie	37
5.2.4 Pracovné priestory a fyzické bariéry	37
5.3 Prostredie – psychické obmedzenia	38

6. KAPITOLA • Zdravie	39
6.1 Dynamika zdravia	39
6.2 Zdravie poskytovateľa	40
6.2.1 Emocné zdravie poskytovateľa	40
6.2.2 Telesné zdravie poskytovateľa a správanie podporujúce zdravie.	41
7. KAPITOLA • Ochrana zdravia pri práci	43
7.1 Zdravie pri práci	43
7.2 Protipožiarna ochrana	45
7.2.1 Úkony starostlivosti o domácnosť a riziká	45
7.3 Prevencia v zariadeniach sociálnych služieb	46
8. KAPITOLA • Rodina	47
8.1 Rodina	48
8.2 Charakteristiky rodiny	49
8.2.1 Súrodenecké vzťahy v rodine a starostlivosť	51
8.3 Funkčná rodina – predpoklad optimálnej starostlivosti, opatrovania	51
8.3.1 Dysfunkčná rodina	52
8.4 Násilie na deťoch v rodinách	52
8.5 Týranie, zneužívanie seniora	54
8.6 Ako sa rodina mení	55
9. KAPITOLA • Opatrovateľ v rodine a etické zretele	57
9.1 Širší pohľad EÚ na opatrovateľskú prácu	57
9.2 Etika starostlivosti o klienta	58
9.2.1 Vybrané názory na utváranie vzťahov	59
9.3 Čo pri opatrovaní klienta nemá chýbať	59
9.4 Asistencia klientovi pri vykonávaní sebaopatery	63
9.5 Správanie sa ku klientovi v rodine a k členom rodiny	64
9.6 Podpora klienta pri ochrane jeho práv	64
9.7 Podpora klienta v oblasti starostlivosti o psychiku	64
9.8 Aktivity každodenného života klienta v rodine	65
10. KAPITOLA • Rodina ako prijímateľ starostlivosti	66
10.1 Niektoré črty opatrovania	67
10.2 Profesionálna hranica – opatrovateľ v rodine	68
10.3 Metodika práce s klientom v rodine	72
11. KAPITOLA • Spoločné podmienky pre opatrovateľa a klienta	75
11.1 Posúdenie priestoru a vybavenia na opatrovanie	75
11.2 Metodika – postup	76

11.2.1 Izba opatrovaného a úkony	77
11.2.2 Úkony – úprava postele a starostlivosť o klienta	79
11.2.3 Kuchyňa a potrebné plochy	79
11.2.4 Kúpeľňa, WC – úkony opatrovania	80
11.3 Terénna opatrovateľská pracovná taška	80
11.4 Priestory na aktiváciu a oddych	81
11.5 Zoznam činností, ktoré sú posudzované pri odkázanosti klienta	82
12. KAPITOLA • Rodina ako poskytovateľ starostlivosti	85
12.1 Proces pred rozhodnutím o opatrovaní člena rodiny	85
12.2 Rodina a klient/dieťa	86
12.3 Rodina a klient ŤZP	87
12.4 Rodina a klient senior	87
12.5 Pomoc pre rodinu pri starostlivosti, opatrovaní	88
12.6 Rodina a zabezpečovanie dodržiavania liečebného režimu	88
12.7 Kombinovaná forma opatrovania klienta v rodine	89
13. KAPITOLA • Úkony dodržiavania liečebného režimu v domácom prostredí	90
13.1 Glykémia a cukrovka	90
13.2 Kontrola glykémie glukomerom	91
13.3 Aplikácia liečiva subkutánne	92
13.4 Užívanie a aplikácia liečiva	93
13.4.1 Formy liekov	94
13.4.2 Účinky liekov	95
14. KAPITOLA • Oblasti opatrovania – komunikácia, pohybovanie sa, vitálne funkcie	96
14.1 Komunikácia	96
14.2 Orientácia psychická	99
14.3 Opis orientácie, komunikácie a štruktúry	100
14.4 Pohybovanie sa	101
14.4.1 Imobilný klient	101
14.4.2 Polohovací plán	103
14.4.3 Prevencia, starostlivosť o pohodlie a bezpečnosť u ležiaceho klienta	105
14.5 Udržiavanie životných funkcií	106
14.5.1 Udržiavanie primeranej teploty a meranie telesnej teploty	107
14.5.2 Meranie pulzu	109
14.5.3 Tlak krvi a meranie	109
14.5.4 Meranie dychu	110
14.5.5 Meranie hmotnosti	110
14.5.6 Meranie telesnej výšky	111

14.6	Prejavy, ktoré určujú neodkladnú starostlivosť	111
14.6.1	Resuscitácia, predlekárska prvá pomoc	112
15.	KAPITOLA • Sebaobslužné úkony	115
15.1	Koža.	115
15.1.1	Podpora sebaopatery u klienta.	117
15.2	Hygienická starostlivosť	117
15.2.1	Starostlivosť o kožu klienta – ranné a večerné umývanie tela, celkový kúpeľ.	120
15.3	Starostlivosť o klienta pri preležanine.	123
16.	KAPITOLA • Jedenie, pitie, výživa	125
16.1	Výživa	125
16.2	Ľudské telo a spracovanie potravy	127
16.3	Kvalita každodenného jedenia klienta	128
16.4	Požiadavky na prípravu jedla a technologické spracovanie.	130
16.5	Prijem tekutín	131
16.6	Stolovanie	132
16.6.1	Asistencia klientovi	133
16.6.2	Krímenie klienta	135
16.6.3	Zabezpečenie prenosových nádob, riadu	137
17.	KAPITOLA • Starostlivosť o klienta – vyprázdňovanie.	139
17.1	Posúdenie	139
17.2	Ľudské telo a vylučovanie moču	139
17.3	Zabezpečovanie podmienok vyprázdňovania.	140
17.3.1	Starostlivosť o klienta v spojitosti s vyprázdňovaním močového mechúra.	141
17.3.2	Záznam	141
17.4	Hygienické vyprázdňovanie ležiacich klientov	142
17.5	Ľudské telo a vyprázdňovanie hrubého čreva	145
17.6	Klyzma	146
18.	KAPITOLA • Obliekanie, vyzliekanie; obúvanie, vyzúvanie a starostlivosť o bielizeň.	147
18.1	Klient.	147
18.2	Starostlivosť o bielizeň, pranie, sušenie, žehlenie	148
18.3	Starostlivosť o domácnosť	149
18.4	Bežné upratovanie v domácnosti	150
19.	KAPITOLA • Spánok, oddych	152
19.1	Oddychovanie cez deň.	152
19.2	Starostlivosť o spánok seniora	153
19.2.1	Zabezpečovanie podmienok spánku.	153

20. KAPITOLA • Zamestnávanie sa	156
20.1 Zamestnávanie sa – aktivácia, integrácia, podpora	156
20.2 Metodika činností – klient/starší vek	157
20.3 Metodika činností – klient/dieťa, žiak, mladý vek	159
20.3.1 Spolupráca s organizáciami	160
20.4 Inštitúcie – vzdelávanie, sociálna oblasť, individuálne plány	160
20.5 Záujmové činnosti	161
20.6 Zásady a metódy	162
20.7 Upevňovanie návyku sebaobslužných činností	163
21. KAPITOLA • Rola muža, ženy, rodina a spoločenské aktivity	167
22. KAPITOLA • Starostlivosť o bezpečnosť vlastného prostredia	170
22.1 Predchádzanie pádom	170
22.1.1 Prevencia pádu zo strany opatrovateľa	171
22.1.2 Nepokojný klient	171
22.1.3 Napätie vo vzťahoch ako rizikový faktor	172
23. KAPITOLA • Využívanie životných skúseností. Biografia	174
23.1 Biografia	174
23.1.1 Štruktúra biografie	175
23.2 Postup vypracovania záznamu	176
23.3 Individuálny plán (zákon č. 448/2008 Z. z.)	177
23.4 Dokumentácia v opatrovatelstve	177
23.5 Individuálny plán opatrovania	178
23.5.1 Plán aktivít a integrácie u klienta v prirodzenom prostredí	178
24. KAPITOLA • Vývoj a smerovanie	179
24.1 Niektoré otázky súčasnej problematiky opatrovatelstva	179
24.2 Pracovné pozície opatrovateľa súvisiace s dosiahnutým vzdelaním	179
24.3 Samozamestnanie, podnikanie	180
24.4 Rozpoznanie úrovne dosiahnutého vzdelania a klasifikácie	181
24.4.1 Slovenský kvalifikačný rámec (SKR) 5; Európsky kvalifikačný rámec (EKR) 5 ..	181
24.4.2 Slovenský kvalifikačný rámec (SKR) 4; Európsky kvalifikačný rámec (EKR) 4 ..	182
Štúdium	183
Kurzy opatrovatelstva a kurzy opatrovania detí/220 hodín	184
Zoznam použitej literatúry	185

*Ďakujem všetkým členkám a členom
Komory opatrovateliek Slovenska
za ich prácu v prospech opatrovateľstva.*

Anna Krišková

ZLEPŠUJTE SI POZÍCIE, INFORMUJTE SA, VYPLŇTE A PODOAJTE SI PRIHLÁŠKU

Starostlivosť o seniorov v sociálnych službách

- trojročné externé pomaturitné kvalifikačné štúdium, ukončuje sa odbornou maturitou skúškou

Starostlivosť v sociálnych službách a terénna prax

- špecializačné štúdium; vyššie odborné vzdelanie – ukončuje sa absolventskou skúškou
- **DiS – diplomovaný špecialista** – dvojročné externé

Podmienky prijatia: získaná maturita v odbore: sociálne služby, sociálna práca, sociálno-právna činnosť; skupiny odborov 53 – zdravotnícke odbory na zdravotníckych školách

Vychovávateľsko-opatrovateľské činnosti

- dvojročné externé pomaturitné kvalifikačné štúdium, ukončuje sa odbornou maturitou skúškou

Pedagogický asistent

- dvojročné externé pomaturitné kvalifikačné štúdium, ukončuje sa odbornou maturitou skúškou

KURZ opatrovania – 220 hodín, akreditovaný; absolvent získa certifikát

KURZ opatrovania detí – 220 hodín, akreditovaný; absolvent získa certifikát

Ďalšie kurzy

www.jss.sk • 0905 626 758, 0903 794 948

Kontakt: **skola@jss.sk**

Súkromná stredná odborná škola Johannes Senio Service, Jungmannova 10, 851 01 Bratislava

Na úvod

Opatrovanie je súčasťou života rodiny a má rôzne formy. Podporuje žiadúce prostredie pre rast a vývoj detí, pozitívne vzťahy. Seniorovi umožní zostať aktívnym a zapojovať sa do činností v spoločnosti širšieho okruhu ľudí.

Opatrovateľská služba je sociálna služba a úkony realizuje kvalifikovaný personál v rozsahu určených potrieb.

Domáca opatrovateľská služba ako druh sociálnej služby má svoju charakteristiku. Tu je situácia opatrovania zviazaná s neprerušeným pôsobením rodinného prostredia. Realizácia, spravidla individuálnym kontaktom tvárou v tvár, je náročná na osobnosť opatrovateľa.

V zariadeniach sociálnych služieb sú kontext, charakteristiky opatrovania odlišné. Zamestnanci pracujú v tíme, manažment odborných činností je orientovaný na zabezpečenie potrieb skupín klientov. Pobyt v zariadení, trvalé opatrovanie vyžaduje okrem hľadiska odbornosti aj rešpekt a úctu ku klientovi.

Opatrovanie v rodine a zariadeniach sociálnych služieb má znaky členenia, delenia. Požaduje sa spolupráca oboch strán.

Predkladaným textom poukazujeme na východiská a zhody, ktoré je potrebné rozpoznať a obhajovať ich. Poznatky a prax opatrovania v rodine môžu byť zavedené do „inštitúcie“, podporíme tak istotu, bezpečnosť a pociťovanie domova. Recipročne, manažment starostlivosti v zariadeniach, odborné postupy, individuálne plány ovplyvnia proces kvality a kontroly poskytovaných služieb u klienta v prirodzenom rodinnom prostredí.

Poskytovatelia vyberajú z množstva náhľadov a prístupov tie, ktoré podporia klienta v každodenných aktivitách, so zreteľom na jeho meniaci sa stav zdravia a choroby, v prospech dobrého bytia.

Obraciame sa touto knihou aj na mladých ľudí, aby sa nebáli voľby vykonávať prácu s ľuďmi v prirodzenom prostredí a zariadeniach. Tiež projektovať a realizovať vlastnú podnikateľskú činnosť, ktorá bude reflektovať potreby „budúcich“ klientov, vychovávateľstvo, edukáciu, monitorovanie, signalizáciu potrieb s použitím informačných a telekomunikačných technológií a iné.

Anna Krišková

1. KAPITOLA

Opatrovateľstvo

Má opatrovateľstvo¹ pred sebou pozitívnu budúcnosť? Vyprofilovať nový odbor je veľkou výzvou. Výsledok tohto úsilia prinesie prospech ľuďom, klientom/prijímateľom služieb. Pozdvihne tiež opatrovateľskú úctu, hľadanie a utváranie zmyslu opatrovania.

Opatrovateľstvo sa priebežne formuje ako teoretická a praktická disciplína. Dôležité je určiť koncepciu opatrovateľstva. Jej vypracovanie vyžaduje sústredené úsilie odborníkov, ktorým na odbore záleží.

Starostlivosť a opatrovanie

Slovo *starostlivosť* je používané univerzálne. Podľa slovníka znamená tiež *starosť*.² Pre náš prístup určujeme zameranosť na **opateru, staranie sa**.³ Tak ako sú rozdielne východiská jednotlivých odborov, líšia sa aj definície.

Náš prístup poníma **starostlivosť ako širší koncepčný rámec, ktorý začleňuje opatrovateľstvo a opatrovanie**. Využívame pojmy „klient“ a „opatrovateľ“ bez prechyľovania, rozlišovania mužských a ženských tvarov. Jasné a presné vymedzenia si vyžadujú ďalšie teoretické rozpracovanie. Ustanovenia zákona⁴ určujú pojmy „prijímateľ sociálnej služby“ a „poskytovateľ sociálnej služby“.

Dlhodobá starostlivosť

V zhode s definíciami viacerých inštitúcií⁵ je dlhodobá starostlivosť rad služieb nevyhnutných pre osoby s redukovaným stupňom funkčnej kapacity, telesnej alebo kognitívnej, ktoré sú následne dlhšie obdobie odkázané na pomoc pri bežných činnostiach (ADL)⁶, akými sú obliekanie, kúpanie, jedenie, vstávanie, líhanie...

1 Slovo opatrovateľstvo je správne utvorené a zodpovedá spisovnej slovenčine, aj keď sa zatiaľ neuvádza v lexikografických príručkách (jazyková poradňa). [cit. 2022-11-29]. Dostupné na: <https://jazykovaporadna.sme.sk/h/opatrovateľstvo/10966/>.

2 PISARČIKOVÁ, M., MICHALUS, Š. Malý synonymický slovník. 1990. Bratislava: SPN. ISBN 80-08-00895-4.

3 V zahraničnej odbornej literatúre ide o slovo care – starostlivosť, tiež: poskytovateľ, opatrovateľ (caregiver, carer), poskytovanie starostlivosti, opateru (caregiving). Tiež die Pflege, die Betreuung – der Pfleger, der Betreuer.

4 Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách.

5 OECD – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development).

6 ADL – činnosti každodenného života (Activities of Daily Living).

1.1 Opatrovateľstvo - teória

Predmetom opatrovateľstva ako **teoretickej disciplíny** sú:

- rôznorodé javy a oblasti, ktoré súvisia s človekom/klientom, skupinou klientov v jednotlivých etapách života: dieťa, dospelý, senior a ich špecifické potreby. Sú to potreby zdravia, orientácie na zdravie, podporu a udržiavanie zdravia. Ide takisto o potreby opatrovania, ktoré súvisia so zdravotným znevýhodnením detí/žiakov, dospelých osôb s ťažkým zdravotným postihnutím a špecifiká potrieb opatrovania v etape seniorského života;
- utváranie primeraného rámca opatrovania, ktorý spĺňa požiadavky súčasnej spoločenskej reality, integrovaných služieb. Pri konštruovaní koncepcie je dôležitá reflexia životných hodnôt súčasnej generácie. Je dôležité rozpoznať základné hodnoty a požiadavky nasledujúcich generácií. Tiež využitie budúcich technológií, ktoré majú dosah na priame opatrovanie a nepriamu starostlivosť – edukácia, informovanosť, zabezpečovanie služieb;
- rozvoj odboru opatrovateľstva, objasňovanie jeho miesta v sústave odborov;
- výskum v spojitosti so zisťovaním optimálnych modelov služieb a prípravou kvalifikovaných odborníkov.

Budovanie teórie začleňuje vedomosti o východiskách a modeloch starostlivosti. Tiež utváranie súboru dokumentácie, ktorá obsahuje rozhodujúce aktuálne údaje v zariadeniach sociálnych služieb. Dlhodobou výzvou je utváranie optimálneho modelu poskytovania sociálnej služby v prirodzenom rodinnom prostredí klienta vrátane hodnotenia výsledkov u klienta a rodiny a dokumentovania.

1.2 Opatrovateľstvo - prax

Opatrovateľstvo ako **praktická disciplína** má svoju históriu. V jednotlivých historických obdobiach sledujeme **neformálne opatrovanie**, postaranie sa medzi členmi spoločenstva. Jedincom sa zabezpečuje to, čo potrebuje, aby bol v poriadku. **Situčné opatrovanie** vykonávali ľudia v situáciách často opisovaných v histórii, ako boli epidémie, hladomor, nájazdy, bitky, vojny. Tieto situácie vyžadovali začlenenie množstva osôb do opatrovania.

Opatrovanie v spoločnosti možno sledovať v umení, výjavoch zo života, ktoré sa uchovali v dielach umelcov. Na nich možno vidieť udalosti zo života ľudí – radosť, zábavu, pitie nápojov, nosenie na nosidlách, ležanie na posteli, tiež varovanie⁷ dieťaťa matkou, dojčenie, opatrovanie.

Od opatrovania sa odlišuje liečba, ktorú vykonávali vzdelaní lekári, liečitelia, ránhojiči. Významné miesto zastávali pôrodné babice.

Opatrovateľstvo sa formuje a utvára. Musí potvrdiť to, že je **unikátne** svojím obsahom, postupmi, manažmentom opatrovateľských činností, ktoré reagujú na určené opatrovateľské potreby klienta. **Nie je totožné ani nezastupuje iné profesie**. Určuje samostatne svoje pozície. Zameriava sa na uspokojovanie meniacich sa potrieb jedinca, skupiny osôb v kontexte ich každodenného života.

⁷ Varovať – strážiť, dozeráť; chrániť; varovkyňa – osoba dozerajúca na dieťa (Krátky slovník slovenského jazyka).

Centrom pozornosti je najmä:

- **klient** v prostredí, v ktorom aktuálne žije a vyžaduje pomoc inej fyzickej osoby;
- **výkon odborných činností** potrebných k zvládnutiu každodenného života klienta, a o primerane aktuálnemu stavu zdravia a ordinovanému liečebnému režimu pri určenej chorobe klienta;
- **priamy kontakt** s klientom, blízkymi podpornými osobami a **stimulácia klienta** s využitím postupov a technológií.

Opatrovateľstvo ako praktická disciplína prijíma existujúce poznatky, spracúva a začleňuje nové. Rozvíja a overuje postupy, techniky úkonov opatrovania. Opatrovateľ má kompetencie:

- **analyzovať rôznorodé javy** opatrovania v spojitosti s dôstojným životom klienta, rodiny, kvalitou života pri potrebe pomoci;
- **vykonať požadované** jednotlivé úkony, komplexné postupy a včleniť ich do širokého kontextu starostlivosti vrátane dokumentovania;
- v priamom kontakte **zabezpečiť spoluúčasť klienta, členov rodiny** na výbere a rozhodovaní o podmienkach, plánovaných činnostiach a očakávaných výsledkoch.

1.2.1 Opatrovateľské potreby, úkony, činnosti

Opatrovateľské potreby – stav (žiadaneho, nevyhnutného), v ktorom klient vyžaduje uspokojenie potrieb súvisiacich s jeho fungovaním v každodennom živote, dodržiavaním ordinovaného liečebného režimu podľa stavu zdravia/choroby, v spoločenskom začleňovaní sa, a to v rozsahu primeranom schopnostiam, záujmom a aktuálnemu stavu.

Pozornosť si vyžaduje opis, systematizácia potrieb spojených s dôstojnosťou, kvalitou života a vyhodnocovanie výsledkov opatrovania.

Opatrovateľský úkon – časť súvislej odbornej činnosti, realizovanej pri priamom opatovaní klienta opatrovateľom s príslušným vzdelaním v opatrovatelstve. Je **základnou funkčnou jednotkou** opatrovatelstva.

Kvalitný opatrovateľský úkon **je vždy viaczložkový a je smerovaný na klienta**. Klient má porozumieť (kognitívna zložka) tomu, čo má vykonať, vykonávať a prečo (piť tekutinu, pretože je teplé počasie). Úkon má časť zručnostnú – klient má vybrať hrnček, pohár a otvoriť fľašu, kanvu s tekutinou a umiestniť späť na miesto... Opatrovateľ cielene rozlišuje informáciu, pokyn, mieru svojej vlastnej asistencie tak, aby vyžiadal, zabezpečil spoluúčasť klienta na rozhodovaní (dávame si odpoveď na otázku: klient má vedieť, porozumieť, vysvetliť význam alebo má aktuálne vykonať stanovený presný postup, pohybovú, motorickú činnosť?).

Podľa zákona o sociálnych službách ide o **úkony sebaobsluhy, starostlivosti o domácnosť, základné sociálne aktivity, dohľad**.

Činnosti ako súbor úkonov

Príkladom je stravovanie – pravidelné podávanie jedla klientovi v domácnosti. Donesenie stravy do domácnosti, úprava prostredia, praktizovanie úkonov pred jedením v súlade so želaním klienta, kŕmenie, komunikácia, prevencia spoločenskej izolácie, kontakt na ďalšie

osoby, ktoré zabezpečujú priebežnú neformálnu starostlivosť, podpora dôstojnosti a práv klienta, prevencia zneužívania, dokumentovanie úkonov.

Význam má **preukazovanie vykonaných činností** na účely **platby za ne**, rozpočtu, na štatistické, plánovacie účely a pod. Radíme sem aj štruktúru a ukazovatele kvality opatrovateľských činností.

Ak využijeme zákon o sociálnych službách, ide o **odborné činnosti** (§ 16, zákon č. 448/2008 Z. z.) – **pomoc pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby** podľa prílohy č. 3, v rozsahu podľa prílohy č. 4.

Opatrovateľská služba

Opatrovateľská služba (§ 41, zákon č. 448/2008 Z. z.) je sociálna služba poskytovaná fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby.

Domáca opatrovateľská služba (§ 12, (1), písm. c). 2, zákon č. 448/2008 Z. z.)

Domáca opatrovateľská služba (DOS) je sociálna služba poskytovaná v prirodzenom sociálnom prostredí klienta. Klient má preukázanú potrebu individuálneho opatrovania. Poskytovanie služby je určené **v hodinách, podľa stupňa odkázanosti klienta** na pomoc inej fyzickej osoby.

Efektívnosť domácej opatrovateľskej služby - personál

K efektívnosti, poskytovaniu opatrovateľskej služby a udržaniu financovania domácej opatrovateľskej služby sa vo svojej správe vyjadruje Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky.⁸ „Nedostatočné mzdové ohodnotenie približujúce sa k minimálnej mzde môže mať výrazný vplyv na zabezpečenie dostatku kvalifikovanej opatrovateľskej služby. Z verejne dostupných informácií vyplýva, že na Slovensku je dlhodobý nedostatok opatrovateľiek.“ (NKÚ, 2020, str. 16).

8 Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky. Správa o výsledku kontroly: Domáca opatrovateľská služba. 2020.